

УДК 378.017.4(100+477)

DOI: 10.31548/hspedagog2020.03.038

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ДОСВІДУ

ШАКУН С. А., здобувач

СОПІВНИК Р. В., завідувач кафедри педагогіки, доктор педагогічних наук,
доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: shakunsvitlana@gmail.ua

Анотація. У статті здійснено порівняльний аналіз національного та зарубіжного досвіду патріотичного виховання молоді; питання патріотичного виховання залишається пріоритетним не лише в системі виховання, але й в системі державної політики. Визначено, що патріотичне виховання здійснюється на основі формування національної свідомості. Виявлено основні напрямки за якими здійснюється патріотичне виховання молоді: моральне, розумове, громадянське, естетичне, політичне, правове, професійне.

Ключові слова: виховання, національно-патріотичне виховання.

Актуальність (Introduction). У розділі «Національне і громадянське виховання» Національної доктрини розвитку освіти України XXI століття сказано: «Освіта спрямована на втілення в життя української національної ідеї, виховує громадянина і патріота України, прищеплює любов до української мови і культури, повагу до народних традицій» [1]. Виховати патріота – це значить підготувати молоде покоління до участі у розв'язанні невідкладних завдань держави, до управління її справами, до захисту інтересів України.

Перед сучасною системою вищої освіти постає важливе завдання сформувати у молодих людей комплекс особистих якостей характеру, найважливіших людських почуттів, які б спонукали особистість до позитивних дій і вчинків патріота, допомагали б формувати «відчуття особистої належності до рідної землі, держави, сім'ї, роду, способів життя, традицій, звичаїв, відповідальності за їх збереження і примноження» [6].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of resent researches and publications)

Вивчення історико-теоретичних першоджерел переконливо свідчить про те, що протягом століть і тисячоліть українська національна система освіти і виховання нагромадила цінний матеріал, виробила систему формування патріота, в якій усі складові перебувають у тісному взаємозв'язку. Це знайшло відбиття в працях М. Бургіна, М. Задерихіної, П. Ігнатенко, Л. Калиновської, Н. Лавриченко, В. Поплужного, О. Сухомлинської, К. Чорної. В той же час, вважаємо, що проблему патріотичного виховання молоді слід розглядати у загальносвітовому контексті і не залишати поза увагою досвід зарубіжних країн.

Мета (Purpose) статті – здійснити порівняльний аналіз зарубіжного та національного патріотичного виховання: визначення його сутності, цілей, завдань, обґрунтування принципів, засобів і

методів виховання.

Результати (Results). Важлива умова успішного розвитку особистості – усвідомлення своєї неповторності своєї людської індивідуальності. У період юнацтва молода людина визначає свій майбутній життєвий шлях, набуває професії і починає випробовувати себе в різноманітних галузях життя; самостійно планує діяльність та поведінку, активно обстоює самостійність суджень та дій. У цьому віці складаються світогляд, етичні та естетичні погляди на основі синтезу багатьох знань, життєвого досвіду, самостійних міркувань і дій.

У студентському віці діють всі механізми соціалізації: засвоєння соціальної ролі студента, підготовка до оволодіння соціальною роллю (спеціаліста-професіонала), механізми наслідування та механізми соціального впливу з боку викладачів та студентської групи. Явища конформізму також можуть спостерігатися в студентському середовищі [12, с. 140].

Питання національного виховання залишаються в центрі уваги не тільки різних систем виховання, але й державної політики більшості країн світу.

Так, якщо звернутися до досвіду США, то сьогодні роль цієї країни у світі досить суперечлива. З одного боку, північноамериканська держава прагне займати лідируючу позицію світового літера та «контролера», провокуючи міжнародні й військові конфлікти. З іншого боку, Сполучені Штати Америки є однією з найбільших економік світу, що забезпечує процвітання й благополуччя своїх громадян. І ця довіра народу, віра у свою винятковість і непереможність ґрунтується, насамперед, у патріотизмі громадян, який не має етнічної, національної або мовної основи. Суть американського

патріотизму – у непохитній вірі у перевагу американських демократичних цінностей. Він націлений у майбутнє, а не шукає ідеали в минулому [6, с. 161].

Центральними ідеями патріотизму служать принципи свободи, рівності і справедливості. Якостями характеру патріота є мужність, відповідальність, подяка перед засновниками й самопожертва в ім'я загального добра. Самосвідомість американського народу має на увазі унікальність американської національної ідеї як особливої форми справедливості, що дозволяє в процесі прийняття доленосних рішень не враховувати думку інших людей, що не є американцями.

Починаючи з раннього дитинства, американці одержують важливу виховну установку про соціальне просування особистості: кожен може стати тим, ким побажає, у тому числі президентом країни. Зрозуміло, що в остаточному підсумку це дано одиницям. Але така установка допомагає формувати почуття причетності до долі країни, відповідальність за те, що відбувається усередині неї та за її межами, бажання брати участь у громадських ініціативах [6, с. 161].

Основними компонентами національно-патріотичного виховання у в США є наступні [14, с. 28–30]:

1. Реалізація прав і свобод за Конституцією США. Цей компонент складає основу патріотизму в США.

2. Державні символи (гімн і прапор) та національні свята, які цінуються й визнаються усіма американцями. Гімн традиційно виконується під час значимих суспільних і спортивних заходів. Більшість американців знають слова гімну й підспівують під час його

виконання. Кожен штат також має свій прапор, і жителі нерідко вивішують їх поруч із національним прапором.

Потужний засіб патріотичного виховання – національні свята. Наприклад, День незалежності (4 липня) вважається днем народження США як суверенної держави, і широко відзначається по всій країні, заявляючи про її силу й свободу. День Колумба (12 жовтня) нагадує про відкриття Америки, і в Нью-Йорку проходить грандіозний урочистий хід. Одне з найпопулярніших свят, що також належить до історії колонізації Америки, – День подяки (листопад). У День ветеранів (11 листопада) вшановуються ветерани всіх війн, у яких брали участь США: проводяться паради, а президент відвідує цвинтар полеглих воїнів Арлінгтон. Навіть Хелюін та Різдво мають великий виховний потенціал, що сповна використовується усіма ланками освітньої системи [11, с. 71].

3. Голосування на виборах, участь у громадській діяльності. У цьому плані патріотизм американцям бачиться в можливості впливати на вибір керівників держави й штатів.

4. Вільна академічна сфера, щоб не перешкоджати критичному осмисленню фактів і процесів. Молодь завжди відрізняється пошуком істини, критичним аналізом. Свобода академічної сфери від системного національно-патріотичного виховання спрямована на забезпечення критичного підходу молоді до оцінки питань зовнішньої й внутрішньої політики, у тому числі до дій президента й всіх гілок влади.

5. Президент – це живий символ держави й символ національного патріотизму. Населення Америки пишається своїми президентами, незважаючи на наявність прорахунків і недоліків у роботі. Специфіка цього

компонента характеризується: підвищеною увагою людей до особистості президента; ретельним вивченням всієї життєдіяльності президентів; прагненням американців бачити людську сторону своїх президентів.

6. Підтримка військовослужбовців, поза залежністю від правильності політики уряду США.

7. Кожен може стати тим, ким побажає. Цей компонент виховується в американців з раннього дитинства. Така установка «допомагає формувати почуття причетності до долі країни; виховує відповідальність за те, що відбувається на місцевому й національному рівні; формує бажання брати участь у громадських ініціативах» [12, с. 114].

Особливу роль у національному вихованні виконують вищі навчальні заклади США, яких у країні нараховується близько 4000 (коледжів й університетів). Число приватних навчальних закладів із загального числа складає 65 %. Система американської вищої освіти відрізняється від інших значною різноманітністю навчальних програм, досліджуваних курсів і дисциплін, утворюючи єдиний соціальний інститут, який виконує важливі економічні, соціальні й ідеологічні функції, у тому числі й національно-патріотичне виховання молоді. Національно-патріотичне виховання у США проводиться в рамках такого напрямку, як громадянське виховання, що є одним із провідних напрямків освітньої політики країни, закріпленого такими законодавчими актами, як: «Акт про національне й суспільне служіння»; «Актом про освіту для демократії» та ін. [2, с. 26].

Якщо розглядати особливості національного виховання у Китаї, то

відзначимо, що ця країна є важливим геополітичним гравцем сучасного світу. Кожен китаєць – це патріот не тільки країни, але й міста, і села й навіть дому, у якому він народився. Він знає, яка територія його країни, провінції, селища, скільки в ньому жителів. Ідея неподільного Китаю міцно вкоренилася у світогляді за допомогою популяризації праць конфуціанців і концепції Дутун (ідеї «великого єднання й рівності») наприкінці XIX століття. Головні цінності для сучасного китаєця – це його Батьківщина, рідна мова, сім'я і домівка [6, с. 163].

Все це пов'язано з національним вихованням, яке є головною ідеєю всієї китайської педагогіки. Впровадження офіційної державної політики школи здійснюється вчителем та викладачем. У педагогічних вишах у рамках підготовки студентів розроблена спеціальна програма морального виховання, яка включає у себе багато розділів, у тому числі розділ, що стосується національно-патріотичного виховання, виховання китайського духу, вивчення китайської історії, традиції й культури. Крім того, користуючись різними засобами, китайські університети разом з комсомольськими союзами проводять різні лекції й заходи щодо національно-патріотичного виховання під час святкування національних свят й історичних дат, у тому числі Китайський новий рік, День молоді Китаю, День освіти КНР [4, с. 61].

Уряд КНР використовує державні традиційні свята як спосіб патріотичного виховання. Наприклад, Свято весни в КНР став офіційним святом на XII засіданні Державної ради КНР – «Постанова про святкування державних свят і пам'ятних дат». Багато вищих навчальних закладів КНР підготували й проводять лекції з культури традиційних свят, створили навчальні предмети, такі

як «Фольклорна культура» й «Культура свят» [4, с. 62]. Студенти можуть вибрати один предмет із двох на вибір. Таким чином, китайський уряд проводить активний вплив на формування культури традиційних свят. Під час проведення традиційних свят жителі Піднебесної організовують святкові заходи, додержуються звичаїв і традицій, надягають святковий одяг, готують частування на честь свята. Завдяки таким діям молодь не забуває свої традиції, адже старше покоління передає свої знання молодшому поколінню. У результаті студенти й школярі знайомлять із давньою культурою й історією своєї країни [13, с. 263].

Якщо розглядати елементи національно-патріотичного виховання у Німеччині, то наприклад, у німців непристойно не тільки проявляти національні почуття, але мати такі. Відсутність у ФРН патріотичного виховання пояснюється катастрофою поглядів, сформованих державою у 1933–1945 рр., і падінням самої Німеччини. Від школи у той час вимагалось вирощувати солдат, арійців, «надлюдей», готових до завоювань, і тут, крім фізичної та патріотичної підготовки, молодь училася «бути німцями». Вона щиро вірила в особливий шлях «Великої Німеччини», пишалася її досягненнями й шукала можливість віддано служити Третьюму Рейхові. Свою роль у цьому зіграли типові національні якості цього народу – дисциплінованість, сумлінність, точність, працьовитість, сугестивність і прихильність існуючій системі. Тотальна обробка формувала мужність і колективізм, укріплювала повагу до керівництва країни й державної символіки, виховувала базову якість – готовність пожертвувати життям в інтересах держави. Це багато

в чому визначило той факт, що й після падіння фашизму в законодавстві як НДР, так і багатьох земель ФРН проголошувалася мета національно-патріотичного виховання громадян. Але якщо у Східній Німеччині вона реалізовувалася до самого об'єднання, то у ФРН культурна революція 1968 року витиснула поняття «патріотизм» не тільки з навчально-виховних планів шкіл та ВНЗ, але й з життя суспільства у цілому. Патріотизм у Німеччині був прирівняний до націоналізму, а любов до батьківщини виявилася під забороною [5, с. 208].

Для того, щоб уникнути в майбутньому повторення трагедії фашистської історії, Західна Німеччина перейшла до постнаціонального суспільства, де засуджується демонстрація національних почуттів. Про патріотизм говорити не прийнято, а в самому понятті дотепер є вказівки на відмінності справжнього, «здорового патріотизму» від неприпустимого націоналізму. Любити країну – означає пишатися й цінувати її культуру, історію, політичну, економічну систему. У ФРН проблема полягає у неможливості пишатися національною історією, тому демонструвати свої національні почуття для німців – ознака дурного виховання. І східні німці після об'єднання були змушені прийняти ці правила гри.

З початку 2000-х років про необхідність посилення в Німеччині почуття нації, про повернення до теми патріотизму заговорила партія ХДС. У своїх зверненнях вона закликала до того, щоб любов до батьківщини, так само як і можливість говорити про цю любов знову, як в епоху Відродження й у Новий час, стала невід'ємною частиною світосприймання німця. Але поки ХДС домоглася небагато. Все ще існують побоювання, що патріотизм – це одна з форм націоналізму, а

повернення до нього немислиме для Німеччини [5, с. 208]. В умовах офіційного мовчання про патріотичне виховання в німецькій освітній політиці, користуючись своїм культурним суверенітетом, регіони вирішують це питання самостійно. Так, у Північній Рейн-Вестфалії партія ХДС вимагала від парламенту заходів з виховання у німців «здорового патріотизму», і в результаті в місцевих освітніх закладах було введено більшу частину годин на вивчення історії Німеччини й самої землі. Іншим засобом виховання є формування поваги до символіки ЄС, Німеччини й Північної Рейн-Вестфалії [5, с. 209].

Щодо національного виховання у Японії, то воно пропагується на державному рівні. Після капітуляції у Другій світовій війні від виховання націоналістів нова Японія звернулась до виховання відповідальних членів суспільства й збереження традиційних японських цінностей. Тому після прийняття нового закону про освіту у 1947 р., для надання освіти духовних основ у школах був уведений курс морального навчання. Одночасно в країні була прийнята мирна конституція, що закріпила військову доктрину самооборони й ненападу [8, с. 156].

У 2006 р. у рамках реформування освіти цей закон було піддано оновленню, а його обговорення викликало бурхливі дискусії в парламенті й суспільстві. Основною темою суперечок при цьому стало питання про патріотичне виховання японської молоді. За зміни в законі виступили навіть консервативні партії, підтверджуючи несправедливість того, що існуюча система не дозволяє японцям пишатися своєю історією. Однак супротивники реформи вказували на досвід викладання патріотизму в імперіалістичній Японії,

хоча в законі й відзначається, що виховання любові до батьківщини має поєднуватися з повагою до інших народів і держав. Поправки до закону про світу щодо патріотичного виховання викликали протест не тільки в у японського населення, але й за кордоном, в основному – у Кореї й Китаї, що найбільше за інших потерпіли від японської агресії у ХХ ст. Ці держави побоюються повернення Японії до націоналістського морального виховання за рескриптом 1890 р. [8, с. 158]

Зміна закону про освіту привела до перегляду навчальних програм та підручників. Наприклад, у викладанні історії було пом'якшено визнання відповідальності Японії за війну. «Японія вже 20 разів просила вибачення за війну. Скільки часу ми ще повинні просити вибачення?» – сказав із цього приводу прем'єр-міністр Сіндзо Абе [12, с. 158]. Нинішня реформа освіти у Японії припускає введення нових предметів і вимір ефективності патріотичного виховання молоді.

Якщо звернутися до нашої країни, то із проголошенням самостійності та незалежності Україна стала на шлях побудови громадянського суспільства, кожен член якого має отримати вільний розвиток особистості. З одного боку, наша держава має створити всі умови для виховання свідомих громадян; з іншого – духовно-толерантну, морально-багату і заможну державу збудують лише палкі патріоти.

В основу системи національно-патріотичного виховання наразі покладено ідею розвитку української державності як консолідуєчий чинник розвитку суспільства й нації загалом. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та

світової педагогіки й психології.

Розроблена у 2015 році «Стратегія національно-патріотичного виховання молоді» має багато спільного із зарубіжним досвідом, і в той же час вирізняється своїми оригінальними особливостями. Яскравим прикладом практичної реалізації національної стратегії є Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Розроблена на чолі із ректором університету Станіславом Ніколаєнком програма виховання студента «Фахівець, громадянин, патріот», яка діє також і у відокремлених структурних підрозділах НУБіП у різних куточках України. Програма охоплює головні напрями виховання (моральне, розумове, патріотичне, громадянське, естетичне, політичне, правове, професійне, підготовка до сімейного життя, формування здорового способу життя) та забезпечує гармонійний і всебічний розвиток особистості студента. Наш студент має бути професіоналом розвиненим розумово, морально довершеним, здоровим і фізично сильним.

Реалізація програми виховання студента «Фахівець, громадянин, патріот» здійснюється алгоритмічно, з першого по четвертий курс (бакалаврат). На кожному із етапів (курсів) відповідно до мети професійного становлення та логіки розгортання освітнього процесу визначається конкретні виховні завдання, які послідовного розв'язуються. Програма охоплює головні напрями виховання (моральне, розумове, патріотичне, громадянське, естетичне, політичне, правове, професійне, підготовка до сімейного життя, формування здорового способу життя) та забезпечує гармонійний і всебічний розвиток особистості студента. Наш студент має бути

професіоналом розвиненим розумово, морально довершеним, здоровим і фізично сильним.

На першому році: *«Коледж – твоя нагорода! Колектив – дружня сім'я!»*. У цей період відбувається адаптація, першокурсника до умов закладу вищої освіти, тому слід приділяти значну увагу питанням формування у молоді здорового способу життя. І не забувати про артикулювання чітких за змістом і категоричних за формою педагогічних цілей, завдань, обґрунтування принципів, засобів і методів.

У першому семестрі наставник має приділяти увагу формуванню громадської думки, рольовій диференціації колективу, роботі з активом, якому передається частина організаційно-виховних функцій.

На другому році: *«Рідне місто – моє надбання! Україна – Батьківщина моя!»*. У цей період наставник має вживати заходів щодо знайомства студентів із пам'ятними і вартими уваги місцями, певного регіону чи України. Ми вийшли з колоніального минулого, переживали денаціоналізацію, етноцид, лінгвоцид (якщо мова померла в устах народу, помер і народ – писав К.Д.Ушинський). На цьому етапі суб'єктам освітнього процесу необхідно приділяти належну увагу утвердженню національних і патріотичних цінностей, слід звертати увагу на переможну історію нашого народу, що укріплюватиме віру молоді у незламну силу українства в боротьбі за державність.

На третьому році: *«Професію здобути – успіху досягнути!»*. Передбачається відвідування студентами провідних підприємств у галузі. Слід зосереджувати зосередити увагу на екологічному вихованні, особливо, якщо студенти опановують

біономічні професії типу «людина-природа». На цьому етапі доцільно аналізувати біографії лідерів у певній галузі чи професії, членів Ради роботодавців, спробувати розкрити секрети їх професійного успіху.

На четвертому році: *«Від навчання до справи»*. На цьому етапі слід забезпечувати реалізацію лідерського потенціалу студентів, розвивати їх дослідницькі уміння і навички, варто організовувати екскурсії на провідні підприємства у галузі, де застосовуються найновіші технології, базувати там практичне навчання саме на сучасних, реально діючих моделях виробництва. Залучення до виховного процесу роботодавців, дозволить чіткіше окреслити студентам замовлення на фахівця та проектувати власну траєкторію професійного зростання. Це і передбачає студентоцентрований підхід. [9]

Висновки (Discussion). У підсумку зауважимо, що без любові до своєї Батьківщини, без утвердження патріотичної свідомості, ідеї нації як політичної спільноти, об'єднаної історичною долею, державною мовою, інститутом громадянства, без визнання гідності людини й цінності людської особистості як ключового елемента права, без продукування й культивування системи ціннісних орієнтацій загальноцивілізованого характеру у сфері не лише культури, освіти, науки, але й економіки та політики, годі сподіватися на формування повноцінної особистості, що становить основу майбутнього кожної держави. Системне національно-патріотичне виховання – це одна з головних складових національної безпеки, і воно має формуватися як на прикладах історії становлення державності, героїки визвольного руху, досягнень у галузі

політики, освіти, науки, культури і спорту, так і бути зверненим до національних виховних систем інших народів, щоб узяти з них найкращий досвід та уникнути трагічних помилок.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти України у XXI столітті» від 17.04.2002 р. за № 347/2002: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

2. Васильева Н. Б.

Патриотическое воспитание студентов в вузах КНР: материалы XX Международная научно-практической конференции «European Research: Innovation in Science, Education and Technology» (Лондон, Великобритания, 28–29 сентября 2016): Олимп, 2016. С. 59–63.

3. Данилова Л. Н.

Патриотическое воспитание школьников: зарубежный опыт. Москва. 2015. №4. С. 204–212.

4. Иваненко В. С.

Международный опыт патриотического воспитания подрастающего поколения. *Управленческое консультирование*. 2018. № 10. С. 160–170

5. Ключове завдання створення системи громадянського виховання. *Педагогічна газета*. 2012. № 10. С. 4.

6. Кугай А. И. Патриотизм как фактор гражданской идентификации и национального единства в Японии.. 2018. № 5. С. 152–162.

7. Ніколаєнко С. М.,

Шинкарук В. Д., Рудень Д. М.,
Сопівник Р. В., Сопівник І. В.,
Петрів Г. В., Кушнір А. О.,
Мойсеев В. В., Давидова О. П.
Програма виховання студента:
«Фахівець, громадянин, патріот»:

навчально-методичний посібник. Київ: «Ай Си Ес – Актив», 2016. 75 с.

8. Савченко Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. *Рідна школа*. 2013. № 8. С. 39–41.

9. Савчин М. В. Вікова психологія: навчальний посібник 3-те вид. доопрац. Київ: Академвидав, 2012. 360 с.

10. Фархутдинов И. З.

Американская доктрина о превентивном ударе: от Монро до Трампа: международно-правовые аспекты. Москва: Евразниип, 2017. 198 с.

11. Чэнь Сяохуань.

Исследование по усилению патриотического воспитания студентов на основе выдающейся китайской традиционной культуры. *Вестник социального высшего учебного заведения г. Чифэн*: 2016. № 5. С. 262–264.

12. Borger J. We are still all Americans Patriotism, Democracy, and Common Sense: Restoring America's Promise at Home and Abroad. – Rowman & Littlefield Publishers, 2009. P. 26–34.

References

1. Decree of the President of Ukraine "On the National Doctrine of Education. URL: <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=60844>

2. "Development of Ukraine in the XXI Century" dated April 17, 2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

3. Vasilieva N. B Patriotic education of students in Chinese universities: Proceedings of the XX International Scientific and Practical Conference "European Research: Innovation in

Science, Education and Technology" (London, UK, September 28-29, 2016): Olympus, 2016. P. 59–63.

4. Danilova L. N Patriotic upbringing of schoolchildren: foreign experience. M., 2015. № 4. P. 204–212

5. Ivanenko V.S International experience of patriotic upbringing of the younger generation. Management consulting. 2018. № 10. P. 160–170.

6. The key task of creating a system of civic education: Pedagogical newspaper. 2012. № 10. P. 4.

7. Kugai A.I Patriotism as a factor of civic identification and national unity in Japan. 2018. № 5. P. 152–162.

8. Nikolaenko S. M., Shinkaruk V. D., Ruden D M., Sopivnik R. V, Sopivnik I. V, Petrov G. V, Kushnir A. O., Moiseev V. V., Davydova O P. Student education program: "Specialist, citizen, patriot." Training manual. Kiev: «ИСС – АКТИВ», 2016. 75 с.

9. Savchenko L. Study of value orientations of modern student youth. *Native school*. 2013. № 8. p. 39–41.

10. 11.Savich M. V. Age psychology:textbook 3 ed.rework. K.: Akademvidav, 2012. 360 p.

11. Farkhutdinov I. Z The American doctrine of preventive strike: from Monroe to Trump: international legal aspects. M.: Evrazniip, 2017. 198 p.

12. Chen Xiaohuan. A study to strengthen the patriotic education of students based on the outstanding Chinese traditional culture. Bulletin of the Social Higher Educational Institution of Chifeng: 2016. № 5. P. 262–264.

13. Borger J. We are still all Americans Patriotism, Democracy, and Common Sense: Restoring America's Promise at Home and Abroad. – Rowman & Littlefield Publishers, 2009 P. 26–34.

PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENT YOUTH COMPARATIVE ANALYSIS OF FOREIGN AND NATIONAL EXPERIENCE

Shakun S. A., Sopivnyk R. V.

Abstract. *The article analyzes the national and foreign experience of patriotic education of youth. The issue of patriotic education is a priority not only in the education system, but in the system of public policy and is carried out on the basis of national experience. The main areas of patriotic education are the principles of moral, civic, aesthetic, political, legal, professional, mental. The result of which is the formation of national consciousness in youth.*

Keywords: *education, patriotic education.*